

اخلاق بهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

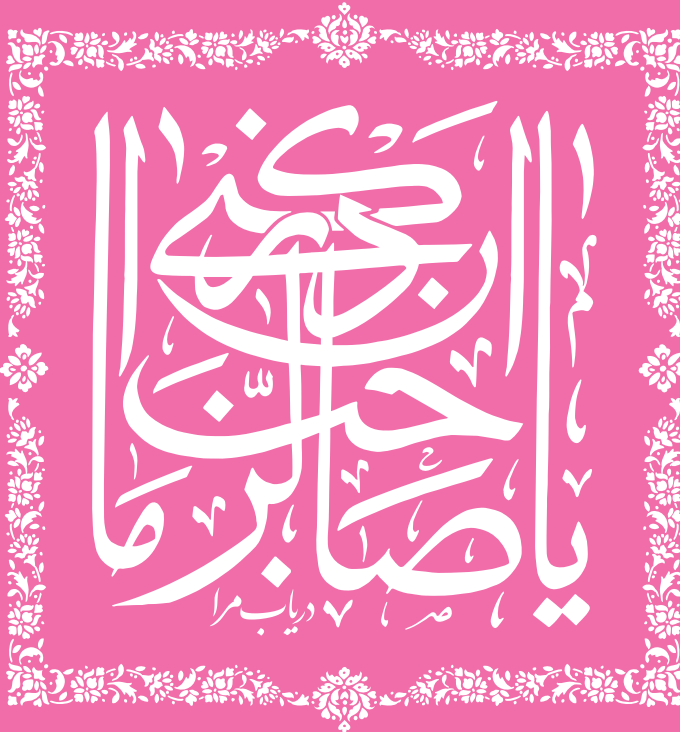
اخلاق بهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

اَلْعِشَّةُ
اَلْحَبْرُ
اَلْبَرُّ
بَادِمِ
بِرِّ

ما صر، ۷ بادم بر

آیت الله ناصری رحمته الله از استادشان آیت الله سید محمد کشمیری رحمته الله درخواست می‌کنند تا اسم اعظم را به ایشان بیاموزد. ایشان می‌فرماید: «اگر اسم اعظم را می‌خواهی، از نام مبارک صاحب الزمان غفلت مکن. اسم اعظم، همان جمله یا صاحب الزمانِ اَغْثَنِی، یا صاحب الزمانِ اُذْرِکْنِی است.»

اقل الحلیقه منکم

جام اسرار^(۱)

گزیده‌ای از سخنان حضرت آیت الله ناصری رحمة الله علیه
در شرح فرازهایی از زیارت جامعہ کبیره

بنیاد علمی فرهنگی هاد

۱۴۰۲

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

ناصری دولت‌آبادی، محمد، ۱۳۰۹ - ۱۴۰۱	سرشناسه :
زیارت‌نامه جامعه کبیره، فارسی - عربی، شرح	عنوان قراردادی :
جام اسرار : گزیده‌ای از سخنان حضرت آیت‌الله ناصری علیه السلام در شرح فرازهایی از زیارت جامعه کبیره/تحقیق و تدوین سیدحبیب حسینی زنانی.	عنوان و نام پدیدآور :
قم: موسسه فرهنگی هنری دارالهدی، انتشارات خلق، ۱۴۰۰ -	مشخصات نشر :
ج.	مشخصات ظاهری :
موسسه فرهنگی هنری دارالهدی، انتشارات خلق؛ ۷۶، ۷۷.	فروست :
مجموعه آثار حضرت آیت‌الله ناصری؛ دفتر پنجم: سیره‌ی اخلاق اهل بیت علیهم السلام ؛ ۲۵.	شابک :
دوره ۶-۲۹-۶۸۱۶-۶۰۰-۹۷۸؛ ج. ۹-۲۸-۶۸۱۶-۶۰۰-۹۷۸؛ ۱:	
ج. ۲۰-۲۷-۶۸۱۶-۶۰۰-۲۹۷۸	وضعیت فهرست نویسی :
فیبا	یادداشت :
نمایه.	یادداشت :
کتابنامه.	عنوان دیگر :
گزیده‌ای از سخنان حضرت آیت‌الله ناصری حفظه‌الله در شرح فرازهایی از زیارت	جامعه کبیره.
زیارت‌نامه جامعه کبیره -- نقد و تفسیر	موضوع :
Jami'ah Kabireh prayer -- Criticism and interpretation	موضوع :
زیارت‌نامه‌ها	موضوع :
(Ziyarat-namah (Prayers for visiting shrines*	موضوع :
حسینی زنانی، سیدحبیب، ۱۳۵۵ -	شناسه افزوده :
BP۲۷۱/۲۰۴۲۲	رده بندی کنگره :
۲۹۷/۷۷۷	رده بندی دیویی :
۷۵۶۵۴۴۰	شماره کتابشناسی ملی :
فیبا	وضعیت رکورد :

جام اسرار

سخنان حضرت آیت‌الله ناصری علیه السلام

در شرح فرازهایی از زیارت جامعه کبیره (جلد اول)

تحقیق و تدوین: سید حبیب حسینی زنانی

ناشر: انتشارات خُلُق | شمارگان: ۱۰۰۰

تمام حقوق محفوظ است.

قم، خیابان صفائیه، کوچه ۲۳، پلاک ۸، انتشارات خُلُق

۰۹۱۲۳۵۱۳۸۷۲ - ۰۲۵۳۷۷۳۷۴۲۹

بنیاد علمی فرهنگی هاد

فهرست

معرفی کتاب حاضر ۲۴

سخن محقق / ۲۷

معرفت خدا و راه تحصیل آن ۲۷

چند تذکر ۳۰

متن زیارت جامعه کبیره و ترجمه آن / ۳۳

معرفی زیارت جامعه کبیره / ۵۱

گفتار اول: سلام و سرسپردگی / ۵۵

شرح فراز «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ» ۵۵

اهمیت سلام ۵۵

سلام، اسم خدا ۵۶

معنای سلام ۵۸

معنای لغوی «اهل» ۵۸

معنای لغوی «بیت النبوة» ۵۹

معنای اصطلاحی «اهل بیت النبوة» ۵۹

چرا اهل بیت نبوت بودن فضیلت است؟ ۶۰

داستان پسر حضرت نوح ۶۰

گفتار دوم: جایگاه رسالت

شرح فراز «مَوْضِعُ الرِّسَالَةِ» ۶۳

معنای لغوی «موضع» ۶۳

- ۶۳ معنای لغوی «الرسالة»
 ۶۴ معنای «مَوْضِعُ الرِّسَالَةِ»
 ۶۴ معنای اوّل
 ۶۵ معنای دوّم

گفتار سوّم: اهل بیت علیهم السلام میزبانان ملائکه / ۶۷

- ۶۷ شرح فراز «مُخْتَلَفَ الْمَلَائِكَةِ»
 ۶۷ معنای لُغَوِی «مُخْتَلَف»
 ۶۷ معنای «مُخْتَلَفَ الْمَلَائِكَةِ»
 ۶۸ نمونه‌هایی از نزول ملائکه بر اهل بیت
 ۶۸ شب قدر
 ۶۹ خدمت کردن ملائکه در خانه حضرت زهرا علیها السلام
 ۷۰ وجه نامگذاری حضرت زهرا علیها السلام به محدّثه
 ۷۰ ماجرای مصحف فاطمه علیها السلام
 ۷۱ نزول ملائکه بر قبور اهل بیت علیهم السلام

گفتار چهارم: اهل بیت علیهم السلام جایگاهی برای شناخت خدا / ۷۳

- ۷۳ شرح فراز «السَّلَامُ عَلَىٰ مَحَالِّ مَعْرِفَةِ اللَّهِ»

گفتار پنجم: اهل بیت و برکات الهی / ۷۷

- ۷۷ شرح فراز «مَسَاكِينِ بَرَكَةِ اللَّهِ»
 ۷۷ اعتقاد شیخ انصاری در مورد ولایت
 ۷۸ معنای «مساکن برکة الله»

گفتار ششم: اهل بیت علیهم السلام سرچشمه حکمت الهی / ۸۱

- ۸۱ شرح فراز «وَمَعَادِنِ حِكْمَةِ اللَّهِ»
 ۸۱ معنای «حکمت»
 ۸۲ اهل بیت، معادن حکمت الهی

گر گدا کاهل بود تقصیر صاحب خانه چیست؟ ۸۳

گفتار هفتم: اهل بیت علیهم‌السلام حافظان اسرار الهی / ۸۵

شرح فراز «وَحَفَظَ سِرَّ اللَّهِ» ۸۵
حضرت سلمان و علم به اسرار ۸۷
کرامتی از حضرت سلمان ۸۸
ماجرای دفن جناب سلمان به دست حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام ۸۹
داستان عشق عجیب «مُحِبَّ عَلِيٍّ» ۹۰
کرامتی از رُشید هجری ۹۰
داستانی زیبا از عزّت نفس مرحوم آیت‌الله انصاری همدانی ۹۲
کمیل؛ صاحب سرّ امیرالمؤمنین علیه‌السلام ۹۳

گفتار هشتم: اهل بیت علیهم‌السلام حاملان کتاب خدا / ۹۷

شرح فراز «هَمَلَةَ كِتَابِ اللَّهِ» ۹۷
معانی «کتاب» ۹۷
معنای اوّل ۹۷
معنای دوّم ۹۸
معنای سوّم ۱۰۰
معنای چهارم ۱۰۰
معنای پنجم ۱۰۲
ماجرای طغی الارض به وسیله قرآن ۱۰۴

گفتار نهم: اهل بیت علیهم‌السلام جانشینان پیامبر خدا / ۱۰۷

شرح فراز «أَوْصِيَاءِ نَبِيِّ اللَّهِ» ۱۰۷
معنای «وَصِيَّت» ۱۰۷
چگونگی انتخاب وصی پیامبران ۱۰۹
اشعار عجیب شافعی در مدح امیرالمؤمنین علیه‌السلام ۱۱۰
شرایط خلیفهٔ پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم ۱۱۴

موقعیت علمی خلیفه دوم ۱۱۴

گفتار دهم: اهل بیت علیهم‌السلام ذریه رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله / ۱۱۷

شرح فراز «و ذُرِّيَّةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ» ۱۱۷

معنای «ذریه» ۱۱۷

توجه اسلام به زن ۱۱۸

گفتار یازدهم: اهل بیت علیهم‌السلام دعوت‌کنندگان به سوی خدا / ۱۲۱

شرح فراز «السَّلَامُ عَلَى الدُّعَاةِ إِلَى اللَّهِ» ۱۲۱

انواع دعوت‌کنندگان به حق ۱۲۱

تفاوت دعوت پیامبران با دعوت اهل بیت ۱۲۴

اهل بیت، استاد همه موجودات ۱۲۴

اهل بیت علیهم‌السلام معلم تکوینی و تشریعی عالم ۱۲۶

دلیل پذیرش یا عدم پذیرش مراتب ولایت ۱۲۷

گفتار دوازدهم: اهل بیت علیهم‌السلام نشانگران رضایت الهی / ۱۲۹

شرح فراز «وَ الْأَدِلَّةُ عَلَى مَرْضَاةِ اللَّهِ» ۱۲۹

شیوه‌های دعوت اهل بیت علیهم‌السلام ۱۳۰

دعوت زبانی ۱۳۰

دعوت عملی ۱۳۱

داستان زن رقااصه و حضرت موسی بن جعفر علیه‌السلام ۱۳۳

دعوت اخلاقی ۱۳۵

گفتار سیزدهم: اهل بیت علیهم‌السلام و امر خدا / ۱۳۷

شرح فراز «وَ الْمُسْتَقَرِّينَ فِي أَمْرِ اللَّهِ» ۱۳۷

معنای «استقرار» ۱۳۷

استقرار مکانی ۱۳۷

استقرار فکری ۱۳۷

استقرار تکوینی	۱۳۷
استقرار معنوی	۱۳۸
ماجرای تشرف شیخ انصاری	۱۳۹

گفتار چهاردهم: اهل بیت علیهم‌السلام و اوج محبت الهی / ۱۴۱

شرح فراز «وَالْتَّائِبِينَ فِي مَحَبَّةِ اللَّهِ»	۱۴۱
فرق تمام با کمال	۱۴۱
چه خوش بی، مهربونی هر دو سر بی	۱۴۲
نا امید شدن مؤمن شب زنده‌دار	۱۴۴
معانی «محبت»	۱۴۶
معنای اوّل «محبت»	۱۴۶
معنای دوّم «محبت»	۱۴۶
معنای سوّم «محبت»	۱۴۶
اهمّیت «محبت»	۱۴۷
چرا ابراهیم، خلیل الله شد؟	۱۴۹
عشق یک نوجوان به پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم	۱۵۰
مقام حضرت عزرائیل علیه‌السلام	۱۵۱
تقوا و پاکی قاسم، پسر هارون الرشید	۱۵۳
متنبّه شدن معاویه پسر یزید	۱۵۶
آثار محبت به خداوند	۱۵۸
۱. آمرزش گناهان	۱۵۸
۲. بهره‌مندی از لذّات برتر و بهتر	۱۶۰
۳. محبوب شدن میان مخلوقات	۱۶۰
۴. به‌دست آوردن قدرت الهی	۱۶۳
کرامتی از آیت الله سیّد مرتضی کشمیری	۱۶۴
کرامتی از بابا یزدی	۱۶۵
۵. محبت به مخلوقات خدا	۱۶۷
راه تحصیل محبت الهی	۱۶۸

معرفت، ریشه محبت	۱۶۹
راه شناخت خدا	۱۶۹
آیات انفسی	۱۶۹
آیات آفاقی	۱۷۱
معنای حروف معرفت	۱۷۳
غلام با ادب	۱۷۳

گفتار پانزدهم: اهل بیت (علیهم‌السلام) و اخلاص در توحید / ۱۷۵

شرح فراز «الْمُخْلِصِينَ فِي تَوْحِيدِ اللَّهِ»	۱۷۵
اقسام توحید	۱۷۵
اهمیت اخلاص	۱۷۷
مراتب خلوص	۱۷۷
معانی خلوص	۱۷۷
ناراحتی حضرت آدم (علیه‌السلام) از فراق بهشت	۱۸۰
راه پیدا کردن خلوص	۱۸۵
چرا ذکر زیاد؟	۱۸۷
نمازگزار ریاکار	۱۸۷
چهار دستور اسرارآمیز	۱۸۸
سرباز واقعی کم است	۱۸۹
تشرف شیخ حسین	۱۹۰
آثار خلوص نیت	۱۹۲

گفتار شانزدهم: اهل بیت (علیهم‌السلام) آشکارکنندگان امر و نهی الهی / ۱۹۵

شرح فراز «وَالْمُظْهِرِينَ لَأَمْرِ اللَّهِ وَنَهْيِهِ»	۱۹۵
امر تکوینی و تشریعی	۱۹۵
کرامتی از حضرت صادق (علیه‌السلام)	۱۹۷
مراتب بیان و تبلیغ احکام الهی	۲۰۰
امیرالمؤمنین (علیه‌السلام)، معلّم جبرئیل	۲۰۰

پیامبر ﷺ معلم امیرالمؤمنین (علیه السلام)	۲۰۱
داستان کربلایی کاظم ساروقی، حافظ قرآن	۲۰۲
علم اهل بیت (علیهم السلام)	۲۰۳
علم عام و علم خاص	۲۰۴

گفتار هفدهم: اهل بیت (علیهم السلام) بندگان گرامی خدا / ۲۰۹

شرح فراز «و عِبَادِهِ الْمُكْرَمِينَ الَّذِينَ لَا يَسْئِفُونَهُ بِالْقَوْلِ وَ هُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ»	۲۰۹
معانی «عبد»	۲۰۹
معنای «مُكْرَمِينَ»	۲۱۱
معانی حروف «عبد»	۲۱۱
فرق بین «عبادت» و «عبودیت»	۲۱۳

گفتار هجدهم: اهل بیت (علیهم السلام) پیشوایان دعوت‌کننده / ۲۱۵

شرح فراز «السَّلَامُ عَلَى الْأَيَّمَةِ الدُّعَاةِ وَ الْقَادَةِ الْهُدَاةِ وَ السَّادَةِ الْوَلَاةِ وَ الذَّادَةِ الْحَمَاةِ»	۲۱۵
تفاوت دو فراز «الدُّعَاةِ إِلَى اللَّهِ» و «الْأَيَّمَةِ الدُّعَاةِ»	۲۱۵
اهل بیت، راهنمایان انسان در همه ابعاد زندگی	۲۱۵
معنای «و الْقَادَةِ الْهُدَاةِ»	۲۱۷
معنای «و الذَّادَةِ الْحَمَاةِ»	۲۱۸

گفتار نوزدهم: اهل بیت (علیهم السلام) و ذکر خدا / ۲۲۱

شرح فراز «وَأَهْلَ الذِّكْرِ وَ أُولَى الْأَمْرِ وَ بَقِيَّةَ اللَّهِ»	۲۲۱
معانی اصطلاحی «ذکر»	۲۲۲
ذکر تشریعی و ذکر تکوینی	۲۲۴
برخی آثار ذکر	۲۲۵
معنای «أُولَى الْأَمْرِ»	۲۲۷
معنای «بقیة الله»	۲۲۸
معنای اوّل	۲۲۹
معنای دوّم	۲۳۰

معنای سّوم ۲۳۱

معنای چهارم ۲۳۱

گفتار بیستم: اهل بیت علیهم‌السلام مخزن علم خدا / ۲۳۳

شرح فراز «وَحُزْبِهِ وَ عَيْنِي عَلَيْهِ» ۲۳۳

معنای «شیعه واقعی» ۲۳۴

رؤیای صادقۀ عجیب ۲۳۴

معنای «وَعَيْنِي عَلَيْهِ» ۲۳۶

انواع علوم اهل بیت علیهم‌السلام ۲۳۷

ماجرای ناپدید شدن یکی از شاگردان مرحوم آیت الله قاضی رحمه‌الله ۲۳۹

گفتار بیست و یکم: اهل بیت، حجت و راه خدا / ۲۴۳

شرح فراز «وَحُجَّتِهِ وَ صِرَاطِهِ» ۲۴۳

معنای حجت ۲۴۳

ماجرای بیعت با ولایت در عالم ذر ۲۴۴

ارتباط اهل بیت با عوالم دیگر ۲۴۵

معنای «صراط» ۲۴۶

دلیل عدم پذیرش ولایت ۲۴۸

توبه از حقّ الناس ۲۴۹

داستان عجیب طلبکار یهودی ۲۵۰

گفتار بیستم و دوم: بحثی درباره شهادت / ۲۵۳

شرح فراز «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ كَمَا شَهِدَ اللَّهُ لِنَفْسِهِ» ۲۵۳

معنای شهید ۲۵۴

معنای زنده بودن شهید ۲۵۵

شهادت دادن اهل بیت برای انبیا ۲۵۷

گفتار بیستم و سوم: شهادت و اقرار / ۲۵۹

شرح فراز «وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ الْمُنْتَجَبُ وَرَسُولُهُ الْمُرْتَضَى»	۲۵۹
معنای «محمّد»	۲۵۹
منشأ اسامی اهل بیت علیهم‌السلام	۲۶۰
اهمّیت مقام عبودیت	۲۶۳
ارزش و جایگاه انسان در عالم خلقت	۲۶۴

گفتار بیستم و چهارم: اهل بیت، معصومین محترم / ۲۶۷

شرح فراز «الْمَعْصُومُونَ الْمُكْرَمُونَ»	۲۶۷
شرط اساسی نبوّت و امامت	۲۶۷
نظر اهل سنت در مورد عصمت انبیا	۲۶۸
معنای عصمت	۲۷۰
معانی منع از گناه	۲۷۱
داستانی زیبا در مورد حقیقت مال حرام	۲۷۲
کرامتی از میرزای قمی	۲۷۴
شرح فراز «الْمُكْرَمُونَ»	۲۷۶
عنایات ویژه خداوند به فرزندان آدم	۲۷۶
۱. راست‌قامتی	۲۷۷
۲. زیباترین صورت	۲۷۷
۳. سخن گفتن	۲۷۸
۴. کیفیت غذا خوردن	۲۷۸
۵. قدرت کسب دانش	۲۷۸
۶. استعداد رشد و ترقی	۲۷۸
۷. بهشت و حور العین	۲۷۹
۸. مراقبت شدن از سوی ملائکه	۲۷۹
۹. کیفیت لباس	۲۷۹
۱۰. عنایت ویژه در خلقت انسان	۲۸۰
۱۱. قدرت مدیریت	۲۸۱
۱۲. تعلیم مستقیم علوم	۲۸۲

۲۸۳		۱۳. تعلیم علوم غریبه
۲۸۴		۱۴. عطا نمودن معرفت فطری
۲۸۵		۱۵. استعداد شهود و معرفت قلبی
۲۸۶		داستان استغنائی زیبای مرحوم انصاری همدانی
۲۸۷		داستان ادب زیبای آیاز
۲۸۸		داستان نمک‌شناسی آیاز
۲۹۰		عَلَّت کرامت‌های خاص الهی
۲۹۱		مقام بلند شیخ محمد حسین مسجدشاهی
۲۹۲		عنایات ویژه الهی به اهل بیت
۲۹۲		بررسی امکان شمارش فضائل اهل بیت
۲۹۳		۱. کیفیت و تقدّم خلقت اهل بیت
۲۹۵		اولین مخلوق خدا کدام است؟
۲۹۶		۲. صلوات، امتیاز دیگر اهل بیت
۲۹۸		اهمّیت و آثار حدیث کساء
۲۹۹		توحید، نبوّت و امامت در صلوات
۲۹۹		معنای ابجدی صلّ
۳۰۰		معنای اصطلاحی صلوات
۳۰۱		آثار صلوات
۳۰۲		کیفیت فرستادن صلوات
۳۰۲		صلوات یا لعن، کدام برتر است؟
۳۰۳		۳. ولایت کلیه اهل بیت
۳۰۴		معنای «مُلک عظیم»
۳۰۷		کرامتی از امام رضا (ع)
۳۰۸		۴. شفاعت
۳۰۸		معنای لغوی شفاعت
۳۰۸		معنای اصطلاحی شفاعت
۳۰۹		شفاعت در قرآن
۳۱۱		شفاعت در ادعیه و زیارات

۳۱۲ شفاعت در روایات

گفتاریست و پنجم: اهل بیت علیهم‌السلام مقربان درگاه الهی / ۳۱۹

۳۱۹ شرح فراز «الْمُقَرَّبُونَ»
 ۳۱۹ معنای الْمُقَرَّبُونَ
 ۳۱۹ انواع قُرب
 ۳۲۰ راه تقرب به خدا
 ۳۲۱ اثرات قرب به خدا
 ۳۲۲ کرامتی از مرحوم زرابادی رحمته‌الله
 ۳۲۳ شدت تقرب اهل بیت به خداوند متعال

گفتاریست و ششم: اهل بیت و تقوای الهی / ۳۲۷

۳۲۷ شرح فراز «الْمُتَّقُونَ»
 ۳۲۷ تقوا در قرآن
 ۳۲۹ معانی تقوا
 ۳۳۱ نشانه‌های تقوا
 ۳۳۲ ۱. راستگویی
 ۳۳۲ ۲. امانتداری
 ۳۳۳ بعضی از مصادیق امانت
 ۳۳۴ ۳. وفای به عهد
 ۳۳۴ علت پیامبری حضرت موسی علیه‌السلام
 ۳۳۶ مروری بر آثار تقوا
 ۳۳۸ مراتب تقوا

گفتاریست و هفتم: اهل بیت علیهم‌السلام برپاکنندگان امر خدا / ۳۳۹

۳۳۹ شرح فراز «الْقَوَّامُونَ بِأَمْرِ»
 ۳۳۹ میزان تعبد اهل بیت به احکام الهی
 ۳۴۲ بررسی محرومیت واقعی

۳۴۵	 بررسی دلایل عمل نکردن اهل بیت به برخی احکام اولیه شرع
۳۴۵	 دلیل اوّل
۳۴۶	 دلیل دوم
۳۴۷	 دلیل سوم
۳۴۸	 علت اختلاف سیره اهل بیت

گفتار بیست و هشتم: اهل بیت، عمل‌کنندگان به اراده الهی / ۳۵۱

۳۵۱	 شرح فراز «الْعَامِلُونَ بِإِزَادَتِهِ»
۳۵۳	 نتیجه شکرگزاری

گفتار بیست و نهم: اهل بیت علیهم السلام آگاهان از غیب / ۳۵۹

۳۵۹	 شرح فراز «وَ ارْتَضَاكُمْ لِغَيْبِهِ»
۳۵۹	 سند زیارت جامعه
۳۶۰	 معنای ارتضاء
۳۶۰	 قرآن و امکان اطلاع از علم غیب
۳۶۲	 معنای غیب
۳۶۳	 انواع علوم الهی
۳۶۶	 کرامتی از امام رضا علیهم السلام
۳۷۰	 مرحوم آیت الله سید محمد کشمیری رحمه الله و خبر از آینده
۳۷۱	 کرامتی از امیرالمومنین علیهم السلام
۳۷۲	 کرامتی دیگر از امیرالمومنین علیهم السلام
۳۷۳	 اهمیت ولایت اهل بیت علیهم السلام

گفتار سی ام: اهل بیت علیهم السلام حافظان اسرار حق / ۳۷۵

۳۷۵	 شرح فراز «وَ اخْتَارَكُمْ لِسِرِّهِ»
۳۷۵	 معنای اختیار
۳۷۶	 معنای افشای سِرّ
۳۷۶	 منشأ آگاهی به اسرار الهی

۳۷۸	 اقسام اسرار الهی
۳۸۱	 مقام سلمان فارسی علیه السلام
۳۸۱	 کراماتی از جناب سلمان علیه السلام

گفتارسی ویکم: اهل بیت، انتخاب شدگان حضرت حق / ۳۸۵

۳۸۵	 شرح فراز «وَأَتَّجِبْكُمْ بِنُورِهِ وَآتِيَكُمْ بِرُوحِهِ»
۳۸۵	 خلقت اهل بیت پیش از خلقت عالم
۳۸۶	 معنای «وَأَتِيَكُمْ بِرُوحِهِ»
۳۸۷	 منظور از روح
۳۸۷	 ارواح انسان
۳۹۰	 منظور از روح خدا

گفتارسی ودوم: اهل بیت علیهم السلام جانشینان خدا در زمین / ۳۹۳

۳۹۳	 شرح فراز «وَرَضِيَكُمْ خُلَفَاءَ فِي أَرْضِهِ»
۳۹۳	 معنای خلیفه
۳۹۳	 معنای اول
۳۹۵	 کرامتی از حاج شیخ حسنعلی اصفهانی علیه السلام
۳۹۶	 پرهیز از ریاضت‌های خودسرانه
۳۹۷	 ماجرای چشم برزخی شیخ عبدالله
۳۹۸	 ریاضت‌های باطل و ریاضت واقعی
۴۰۰	 معنای دوم
۴۰۴	 بیان مرحوم سبزواری در مورد ولایت اهل بیت
۴۰۵	 علت اختلاف درجه انبیا
۴۰۷	 معنای دیگر «وَرَضِيَكُمْ خُلَفَاءَ فِي أَرْضِهِ»
۴۰۷	 انگشتر حضرت سلیمان در دست امیرالمؤمنین علیه السلام
۴۰۸	 راه تقویت ولایت

اخلاق پوهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

امیرمؤمنان علی علیه السلام

جَالِسِ الْعُلَمَاءِ يَزِدُّدْ عِلْمُكَ وَ يَخُسُّ أَدَبُكَ وَ تَزُكُّ نَفْسُكَ^۱

با علما همنشین باش، تا دانشت فزونی یابد، ادب تو نیکو گردد و جان تو پاک شود.

پیش‌گفتار

ضرورت بهره‌گیری علمی و معنوی از عالمان ربّانی

در این زمانه که آلودگی‌های فناورانه، علاوه بر آلودگی آب و هوا، فطرت‌های پاک را نیز به مخاطره و اضطراب وا داشته، بهره‌گیری از عالمان ربّانی و سیراب شدن از چشمه زلال علم و موعظه آنان، بسی گوارا و حیات بخش است؛ عالمانی که با دو بال علم و تقوا، به آسمان معارف راه یافته و از آنجا تحفه‌هایی بی‌مانند به ارمغان آورده‌اند. اما از آنجا که همنشینی با چنین عالمانی - چه از جانب عموم علاقه‌مندان و چه از جانب خود آن عالمان بزرگوار- همیشه مقدور نیست، یکی از راه‌های بهره‌گیری از آن بزرگواران، انس با آثار آنان است. چگونه چنین نباشد و حال آن‌که جان‌های نورانی آنان سبب شده است، قلم و بیان‌شان نیز نور بیفشاند و راه بنماید.

مجموعه پیش‌رو که دربردارنده آثار بیانی و بنانی حضرت آیت الله ناصری رحمته الله است، در همین راستا، تدوین و ارائه شده تا راهی باشد برای کسب فیض از کلام آن عالم بزرگوار.

۱. تصنیف غرر الحکم، ص ۴۳۰، ح ۹۷۹۱؛ عیون الحکم، ص ۲۲۳، ح ۴۳۵۰.

مناسب است دفتر را با مروری کوتاه بر زندگی‌نامه این عالم ربانی آغاز کنیم.

مروری بر زندگی‌نامه حضرت آیت الله ناصری رحمته الله علیه

عالم خودساخته و عاشق دل‌باخته، حضرت آیت الله ناصری رحمته الله علیه در سال ۱۳۰۹ش در دولت‌آباد اصفهان دیده به جهان گشود. خانواده ایشان بهره‌مند از علم و تقوا و پدرش، حاج شیخ محمدباقر، عالمی زاهد، وارسته و اهل عبادت بود که از محضر عالمانی گران‌سنگ هم‌چون آخوند کاشی، جهانگیرخان قشقایی و حاج آقا رحیم ارباب رحمته الله علیه بهره‌های فراوان علمی و عملی برده بود.

مرحوم حاج شیخ محمدباقر، برای ادامه تحصیل به نجف اشرف مهاجرت می‌کند و بدین‌سان، برای آیت الله ناصری که در آن زمان، چهارده سال داشته، فصلی نو و برگی زرّین از دفتر زندگی‌اش رقم می‌خورد. پس از دو سال اقامت در جوار امیرمؤمنان علیه السلام مادر به دیدار حق می‌شتابد و در جوار حرم مولایش آرام می‌گیرد. یک سال پس از رحلت مادر، پدر به ایران باز می‌گردد و فرزند هفده‌ساله خود را به امیرمؤمنان علیه السلام می‌سپارد. پدر پیش از ترک نجف، از برخی عالمان ربّانی می‌خواهد که فرزندش را از یاد نبرند و در غیاب وی، به تربیتش اهتمام ورزند.

مجاورت حضرت امیر علیه السلام و ارتباط با عالمان وارسته، بهترین زمینه را برای رشد و ترقی معظّم له فراهم می‌کند و ایشان نیز از این فرصت و موقعیت، به بهترین شیوه استفاده می‌نماید. برخی اساتید سطوح عالی ایشان عبارتند از آیات عظام: امام خمینی، سید ابوالقاسم خویی، سید عبدالهادی شیرازی، سید محمود شاهرودی و میرزا هاشم آملی رحمته الله علیه.

وی در دوران اقامت در نجف اشرف، در اخلاق و معنویت نیز از محضر عالمانی ربّانی و انسان‌هایی وارسته هم‌چون آیت الله سید جمال‌الدین

گلپایگانی، سید محمد کشمیری، حاج شیخ عباس قوچانی، حاج شیخ محمد کوفی و حاج عبدالزهراء گرعاوی رحمتهما الله بهره‌های فراوان برد.

حضرت آیت الله ناصری پس از سالیانی توشه‌اندوزی از محضر حضرت امیرمؤمنان علیه السلام به امر استاد خود، مرحوم آیت الحق سید محمد کشمیری به ایران باز می‌گردد و در دولت آباد اصفهان، به تربیت نفوس مستعد، تدریس فقه و اصول و تفسیر و نیز اقامه نماز جماعت و پاسخ‌گویی به نیازهای گوناگون مردم می‌پردازد.

مجالس وعظ ایشان، در محضر ارباب معرفت و معنویت، سازنده و مؤثر به شمار می‌آمد؛ به‌ویژه این‌که در کلامش عشق به یار غایب از نظر، حضرت بقیة الله الاعظم علیه السلام موج می‌زد؛ به‌گونه‌ای که هنگام ذکر و یاد حضرتش، عنان اختیار از کف می‌داد و اشک و آه را چاشنی سفره کلامش می‌کرد.

آیت الله ناصری دل‌داده آن حضرت بود و پیوسته از او می‌گفت. ترجیع‌بند کلام او این بود که: «در هر حال، یا بن الحسن را فراموش نکنید». همچنین «صدقه روزانه برای سلامتی حضرت»، «خواندن نماز امام زمان علیه السلام در هر روز» و «دعا کردن برای فرج آن عزیز سفرکرده» از سفارش‌های همیشگی آیت الله رحمته الله بود که خود نیز مقتید بود به آن‌ها عمل کند.

خدایش در دریای رحمت خویش غرقه فرماید و خلأ او و امثال او در جامعه اسلامی مان را جبران فرماید.

معرفی کتاب حاضر

کتاب حاضر که جام آسارنام دارد؛ پنجمین دفتر از مجموعه آثار عالم ربّانی، مرحوم آیت الله ناصری رحمته الله که در باب شرح فرازهایی از زیارت جامعه کبیره فراهم آمده است.

زیارت جامعه کبیره یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین زیاراتی است که در باب معرفی مقامات اهل بیت علیهم السلام در دسترس ما است. این زیارت از جمله میراث‌های گران‌قدر امام هادی علیه السلام است.

به هر حال، این اثر همانند دفترهای پیشین این مجموعه، حاصل تنظیم، بازنویسی و تحقیق سخنرانی‌های مرحوم آیت الله ناصری است که در سال‌های گذشته، در جمع برخی مردم مؤمن و متدین اصفهان ایراد شده است.

جام آسار به عنوان گزیده‌ای از سخنان مرحوم آیت الله ناصری رحمته الله در شرح بخش عمده‌ای از فرازهای زیارت جامعه کبیره، مشتمل بر یکصد و ده گفتار می‌باشد که در قالب سه جلد تدوین و تنظیم شده است.

در همه مراحل تهیه و تنظیم این کتاب، سعی بر آن بوده است که لحن شیرین و دلنشین آن عالم فرزانه و دل‌باخته اهل بیت علیهم السلام حفظ شود و کمترین دخل و تصرف در کلام ایشان انجام پذیرد.

در پایان، وظیفه اخلاقی خویش می‌دانیم که از همه کسانی که در فرایند آماده‌سازی این دفتر به نحوی مشارکت داشته‌اند، صمیمانه قدردانی و تشکر نماییم؛ به‌ویژه از حجّت الاسلام جناب آقای سید حبیب حسینی که کار پُرمشقت بازنویسی، تدوین و تحقیق کتاب حاضر را بر عهده داشته‌اند. از خداوند متعال برای همه این عزیزان، توفیقات روزافزون آرزو مندیم.

مرکز پژوهشی اخلاق و تربیت اسلامی

وابسته به بنیاد علمی فرهنگی هاد

جعفر ناصری دولت‌آبادی

اخلاق پوهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

سخن محقق

معرفت خدا و راه تحصیل آن

در متون دینی، هدف نهایی از آفرینش انسان، معرفت خدا معرفی شده است. بدیهی است معرفت خدا، تنها با جمع‌آوری اطلاعات مربوط به خدا و اسماء و صفات او حاصل نمی‌آید. این معرفت که مقصد نهایی انسان است، باور و شهود قلبی صفات جلال و جمال حضرت حق است؛ جمال و جلالی که اگر با قلب مشاهده شود، انسان را به آرامش می‌رساند و او همه‌گم‌شده‌های خود را می‌یابد و هرگونه سؤال، اضطراب و احساس پوچی از او دور می‌شود. در پرتو چنین آرامشی، آدمی در لذتی مُدام و عمیق سیر خواهد کرد؛ چرا که وقتی به خالق لذت‌ها و آرامش‌ها می‌رسد، به همه لذت‌ها و آرامش‌ها رسیده است.

اکنون سؤال اساسی این است که راه رسیدن به معرفت خدا و ذات الهی که غیب مطلق و خارج از دسترس همگان است و هیچ توصیف و تعریفی به آن راه پیدا نمی‌کند، چیست؟ تنها راه برای معرفت و دیدن او دیدن آثار و نشانه‌های او است. هر موجودی به اندازه ظرفیت خود آینه‌دار جمال و جلال حضرت حق است.

دلِ هر ذره را که بشکافی آفتابیش در میان بینی
در قرآن کریم، مکرّر سفارش شده است که به زمین و آسمان و همه آیات الهی نگاه کنید و از این همه زیبایی و فرصت، بی‌توجه رد نشوید. هر گلی که می‌روید، هر قطره بارانی که می‌بارد، هر میوه‌ای که بر شاخه درختی خودنمایی می‌کند، هر نسیمی که صورت انسان را می‌نوازد، هر تابشی که از خورشید و ماه

به چشم می‌آید، هر طفلی که به دنیا می‌آید و ... جلوه و فرصتی است برای به نظاره نشستن حضرت حق.

آینه‌داری موجودات و ظرفیتشان برای نشان دادن خالق آن‌ها یکسان نیست. موجودات، هرچه عظمت و وسعت بیشتر و زوایای وجودی زیاده‌تری داشته باشند، بیشتر و بهتر می‌توان خدا را در آن‌ها دید.

در بین همه موجودات، این انسان است که وقتی خدا او را آفرید، به خود تبریک گفت و خود را «أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ»^۱ نامید. از این آیه، معلوم می‌شود که انسان، احسن المخلوقین (بهترین مخلوق) او است و بیش از هر موجود دیگر ظرفیت دارد که حضرت حق در او شناخته شود؛ چنانکه خداوند در هنگام خلقت، او را خلیفه و جانشین خود نامید و از ظرفیت عظیم او در خدانمایی پرده برداشت. اما قطعاً همه انسان‌ها، در خدانمایی مساوی نیستند. در برخی، بسیار بیشتر از دیگران می‌توان خدا را دید. هرچه انسان به خدای خود نزدیک‌تر و مقرب‌تر باشد، بهره بیشتری از اسما و صفات او دارد.

اما کدامین انسان، مقرب‌تر از پیامبر و اهل بیت علیهم‌السلام به خدای عالم است؟ در برخی ادعیه، درباره حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام چنین می‌خوانیم:

وَعَلَىٰ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْحُجَّةِ الْعُظْمَىٰ وَآيَتِكَ الْكُبْرَىٰ وَالتَّبَّاءِ الْعَظِيمِ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَحْتَلِفُونَ^۲

و علی، امیر مؤمنان و بزرگ‌ترین حجت و نشانه تو و خبر عظیمی است که مردم در مورد آن اختلاف پیدا می‌کنند.

۱. «ثُمَّ خَلَقْنَا النَّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَبَارَكُ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ؛ سپس آن نطفه را لخته خونی ساختم، آن گاه، آن لخته خون را به صورت پاره‌گوشتی [که گویی] جویده شده درآوردم، پس آن قطعه گوشت را استخوان‌هایی چند ساختم، آن گاه استخوان‌ها را با گوشت پوشاندم، سپس آن را آفریده‌ای دیگر ساختم [به او حقیقت انسانی بخشیدیم]؛ پس خداوند که بهترین آفرینندگان است پرخیر و برکت است»: سوره مؤمنون، ۱۴.

۲. تهذیب الأحکام، ج ۳، ص ۱۴۵.

پس برای شناخت خدا، باید اهل بیت علیهم‌السلام را شناخت؛ همان‌طور که سید الشهداء علیه‌السلام فرموده‌اند:

أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ جَلَّ ذِكْرُهُ مَا خَلَقَ الْعِبَادَ إِلَّا لِيَعْرِفُوهُ، فَإِذَا عَرَفُوهُ عَبَدُوهُ، فَإِذَا عَبَدُوهُ اسْتَغْنَوْا بِعِبَادَتِهِ عَنْ عِبَادَةِ مَا سِوَاهُ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ! يَا أَبِي أَنْتَ وَأُمِّي فَهِيَ مَعْرِفَةُ اللَّهِ؟ قَالَ: مَعْرِفَةُ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ إِمَامُهُمُ الَّذِي يَحِبُّ عَلَيْهِمُ طَاعَتُهُ^۱

ای مردم، به راستی خداوند متعال مردم را نیافرید، مگر برای آنکه او را بشناسند، پس هرگاه او را شناختند، عبادتش کنند و آن‌گاه که عبادتش کردند، از عبادت غیر او بی‌نیاز شوند. مردی پرسید: «ای فرزند پیامبر خدا، پدر و مادرم فدای شما شود، شناخت خدا چگونه است؟» حضرتش فرمود: [شناخت خدا به این است که] مردم هر عصری امام واجب‌الاطاعة خود را بشناسند.

برای شناخت امام، باید فضائل و مقامات او را شناخت و باور کرد. شناخت امام، فقط با جمع‌آوری اطلاعات، آن‌هم در فضای ذهن نیست؛ بلکه باید مقامات و فضائل او را به قلب و باور رساند. در این راستا، اهل بیت علیهم‌السلام بالاترین معارف مربوط به امامت را در میان ادعیه و زیارات گنجانده و مردم را سفارش کرده‌اند که آن‌ها را مکرر بخوانند تا معارف ناب به تدریج به قلب آنان بنشینند و به عقیده راسخ قلبی تبدیل شود.

به اقرار همه بزرگان، در بین همه زیارت‌ها و دعا‌های وارده، بهترین زیارتی که مقامات و فضائل اهل بیت علیهم‌السلام را به خوبی مطرح کرده، زیارت بلند و زیبای «جامعه کبیره» است. بسیاری از بزرگان همواره برای شناخت اهل بیت علیهم‌السلام مردم را به خواندن و دقت در مضامین بلند این زیارت شریف توصیه می‌کرده‌اند.

برای این زیارت، شرح‌های متعددی از سوی بزرگان نوشته شده که همه آن‌ها در جای خود مفید و قابل استفاده است. ان شاء الله همه کسانی که در این راه گام مثبتی برداشته‌اند، در درگاه اهل بیت علیهم‌السلام مأجور خواهند بود.

کتاب حاضر که در راستای تبیین و توضیح فرازهایی از همین زیارت ارزشمند ارائه شده و جام اسرار نام گرفته است، برگرفته از بیانات عالم ربانی، حضرت آیت الله ناصری رحمته‌الله است که در طول سالیان متمادی در جمع گروهی از مردم ولایت‌مدار اصفهان ارائه شده بود؛ جلساتی گرم و سراسر معنوی که همواره پناهگاه دل سوختگان اهل بیت علیهم‌السلام بود.

کتاب حاضر حاصل تحقیق و تدوین مباحث پیش‌گفته می‌باشد که از سوی «مرکز پژوهشی اخلاق و تربیت اسلامی وابسته به بنیاد علمی فرهنگی هاد» در شهر مقدس قم فراهم آمده است. در این راستا، سعی و تلاش دوستان دست‌اندرکار این بوده که در فرایند آماده‌سازی این اثر، تا جایی که امکان دارد، گرمی و جذابیت کلامی این عالم ربانی حفظ شود. امید است این اثر مورد رضایت خداوند متعال و قبول اهل بیت علیهم‌السلام قرار گیرد و موجب افزایش معرفت مؤمنان به اهل بیت علیهم‌السلام گردد.

چند تذکر

۱. چنانکه گذشت، هنگامی به مقصد خلقت می‌رسیم که خدا را بشناسیم، و هنگامی به بالاترین و عمیق‌ترین شناخت دست پیدا می‌کنیم که به امام‌شناسی برسیم، و امام‌شناسی واقعی وقتی در ما حاصل می‌شود که شناخت ما قلبی باشد و در واقع، به امام‌باوری رسیده باشیم. برای شناخت و باور امام، دو کار لازم است: هم باید دل را از رذائل پاک کرد و هم در آن، بذر معرفت کاشت؛ از این رو، برای تحصیل شناخت در کنار تلاش علمی، تلاش عملی برای تهذیب نفس هم لازم است. بر همین اساس، حضرت آیت الله ناصری رحمته‌الله در این